МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Приймальна комісія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії ДВНЗ

«УжНУ», ректор

_____проф. Володимир СМОЛАНКА

_____2024 р.

ПРОГРАМА

вступного іспиту / співбесіди з УГОРСЬКОЇ МОВИ

для вступників на навчання для здобуття освітнього ступеня “бакалавр” (“магістр”) (на основі повної загальної середньої освіти / НРК5)

РОЗРОБЛЕНО

Предметною екзаменаційною комісією

з угорської мови

Голова комісії: доц. Берта Е.Т.

Ужгород – 2024

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Загальні відомості. Програма вступного випробування складена на основі чинної навчальної програми закарпатських шкіл з угорською мовою навчання.

Співбесіда в ДВНЗ «Ужгородський національний університет» проводиться відповідно до Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2024 році, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України 06 березня 2024 року № 26 (зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 14 березня 2024 р. за № 379/41724) зі змінами і доповненнями, внесеними наказом МОН України від 15 березня 2024 року № 326, Правил прийому на навчання для здобуття вищої освіти у ДВНЗ «УжНУ» у 2024 році розроблених Приймальною комісією та схвалених Рішенням Вченої ради ДВНЗ «УжНУ» від 09 квітня 2024 року, протокол № 5, затверджених та введених в дію Наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» від 09 квітня 2024 року № 257/01-04.

Мета вступного випробування полягає у з'ясуванні рівня теоретичних знань і практичних умінь і навичок, необхідних для опанування нормативних і варіативних дисциплін за програмою підготовки фахівця ОС «Бакалавр» за спеціальністю 014.026 Середня освіта. Угорська мова та зарубіжна література. Освітньої програми: Угорська мова і література (мова навчання фахових дисциплін – угорська).

Вимоги до здібностей і підготовленості абітурієнтів. Для успішного засвоєння дисциплін передбачених навчальним планом для підготовки за ОС «Бакалавр» абітурієнти повинні мати повну загальну середню освіту та здібності до оволодіння знаннями, уміннями і навичками в галузі гуманітарних наук. Обов'язковою умовою також є вільне володіння державною та угорською мовами.

Характеристика змісту програми.

Питання охоплюють повну навчальну програму для середніх шкіл Закарпаття з угорською мовою навчання. Співбесіда охоплює такі розділи: Орфографія, Фонетика, Лексикологія, Семантика, Частини мови, Синтаксис, Текстологія, Стилістика, Аналіз речення, Загальні відомості про мову.

2. ПЕРЕЛІК ФАХОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, З ЯКИХ ПРОВОДИТЬСЯ ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ

1. Сучасна угорська літературна мова.

3. ТЕМИ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ТА ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ

A nyelvi szintek Hangtan

A beszédhang.A hangképző szervek működése.A beszédhangok képzése.A hang és a betű. A magyar nyelv hang- és betűállománya. A beszédhangok osztályozása.A magánhangzók képzése és osztályozása.A mássalhangzók képzése és osztályozása.A beszédhangok nyelvi szerepe.

Nyelv és írás.Az ábécé. A magyar helyesírás. Helyesírásunk alapelvei.

A hangok előfordulásának és találkozásának szabályszerűségei. A hangrend és az illeszkedés. A mássalhangzótörvények: a hasonulás, az összeolvadás, a rövidülés és a kiesés.

A magán- és a mássalhangzók helyesírási és nyelvhelyességi tudnivalói.

A szótag.Az elválasztás helyesírási tudnivalói. A hangsúly és a hanglejtés. A szóhangsúly és a mondathangsúly. Az értelmi, az érzelmi és a ritmikai hangsúlyozás. A hanglejtéstípusok.A hangsúlyszakaszok dallama.A beszédszünet és a beszédtempó.

Szótan

a) **A szóelemek (morfémák)** fogalma, fajtái; szerepük a szóalak felépítésében, a szószerkezetek alkotásában. A tőmorféma.A szótő.A szótövek típusai.Az igetövek rendszere. A névszótövek rendszere.

A toldalékmorfémák: a képző, a jel, a rag. A képzők, a jelek és a ragok rendszere. A toldalékmorfémák kapcsolódási sorrendje a magyar nyelvben. A kötőhangzó.

b) **A szófajok**. A szófaj mint a szavak jelentésének, alaki viselkedésének és mondattani szerepének megfelelő nelvtani kategória. A mai magyar nyelv szófajainak rendszere.

Az ige fogalma, jelentése, alak- és mondattani sajátosságai. Az ige fajai a cselekvő és a cselekvés egymáshoz való viszonya; a cselekvés irányulása; a cselekvés lefolyásának módja szerint. A magyar ige ragozási rendszere (paradigma). Az igemódok és az igeidők. Az igei személyragok. Az alanyi és a tárgyas igeragozás. Az ikes igék. Iktelen és ikes igeragozás. Az ige -lak, -lek ragos alakjai. Az ige nyelvhelyességi és helyesírási tudnivalói.

A főnév fogalma, fajai, alak- és mondattani sajátosságai. Az elvont és a konkrét főnevek. A köznevek: egyedi nevek, gyűjtőnevek, anyagnevek. A tulajdonnevek: a személynevek, az állatnevek, a földrajzi nevek, az intézménynevek; könyvek, folyóiratok, irodalmi művek, műalkotások megkülönböztető nevei. A főnevek nyelvhelyességi tudnivalói. A főnevek szófaji kérdései.

A főnevek jelei: a többes szám jele, a birtokjel, a birtoktöbbesítő jel, a birtokos személyjelek.

A főnevek ragjai: a tárgy ragja, a birtokos jelző ragja, a határozóragok.

A főnévi igenév.A főnévi igenév személyragozása.

A melléknév fogalma, fajai, alak- és mondattani sajátosságai.Érzékszerveinkkel érzékelhető és elgondolt tulajdonságot kifejező melléknevek.A melléknév jelei.A melléknevek fokozása. A melléknevek ragozása: mód- és állapothatározórag; szám- vagy mértékhatározórag. A melléknevek nyelvhelyességi és helyesírási tudnivalói.

A melléknévi igenév.A melléknévi igenevek fajtái.

A számnév fogalma, fajai, alak- és mondattani sajátosságai. A számnevek fajtái: tőszámnevek, sorszámnevek, törtszámnevek. A számnév jelezése és ragozása.Mód- vagy állapothatározórag, számhatározórag.

A névmás fogalma, fajai, alak- és mondattani sajátosságai.A névmás fajtái. Csak főnevet helyettesítő névmások: személyes, visszaható, birtokos és kölcsönös

névmás. Főnevet, melléknevet, számnevet helyettesítő névmások: mutató, kérdő, határozatlan és általános névmás. A névmások ragozása és helyesírása.

A határozószók fogalma, fajai, alak- és mondattani sajátosságai.A valóságos határozószók.A határozói igenév.A módosítószók.Az igekötők. A határozószók nyelvhelyességi és helyesírási tudnivalói.

A viszonyszók.A viszonyszók közös tulajdonságai.A névelő fogalma, fajai, helyes használata.A névutó fogalma, osztályozása.A névutók személyragozása.A névutók helyesírási kérdései.A kötőszó.A kötőszók osztáyozása és helyesírása.

Az indulatszó fogalma, osztályozása és helyesírása.

A szóalkotás fogalma. A szóalkotás módjai: a szóképzés, a szóösszetétel. Az alárendelt összetett szavak. A mellérendelt összetett szavak. A szóalkotás egyéb módjai: szóelvonás, szóhasadás, mozaikszók, betűszók, népetimológia stb.

A szókészlet. A magyar szókészlet tagolódása. Alapszókincs, peremszókincs, szakszókincs, tolvajnyelv. A szavak eredete: alapnyelvi szavak (finnugor) és belső keletkezésű szavak, jövevényszók, idegen szavak, nemzetközi szavak. Az idegen szavak kiejtése, használata, helyesírása. Az egyén szókincse.

A frazeológia. Szokványos kifejezésmódok, szólások, közmondások, szállóigék.

A szójelentés.A jelentéstan.Egyjelentésű és többjelentésű szavak.Állandó és alkalmi jelentés.Névátvitel, jelentésátvitel, jelentésváltozás. Rokon értelmű szavak (szinonimák); azonos alakú, de eltérő jelentésű szavak (homonimák); az eltérő és az ellentétes jelentésű szavak (antonimák).

A magyar nyelv fontosabb szótárai.

Mondattan

A mondat fogalma és szerkezete.A mondatok osztályozása tartalmuk, alakjuk, tagolódásuk és szerkezetük szerint. A mondatfajták tartalmuk szerint: a kijelentő, az óhajtó, a felszólító, a kérdő mondat. Nyelvhelyességi és helyesírási tudnivalók. A mondatfajták alakjuk szerint: állító, tagadó és tiltó mondatok. A mondatok fajai tagolódásuk szerint: tagolt és tagolatlan. A tagolt mondatok: teljes, hiányos. A teljes mondatok: egyszerű és összetett. Az egyszerű mondatok: tő és bővített. Az összetett mondatok: alárendelő és mellérendelő. A tagmondatok fogalma, száma, egymáshoz való viszonya.

A szószerkezetek (szintagmák).A szószerkezet alaptagja és meghatározó tagja.A hozzárendelő szószerkezet.Az alárendelő szószerkezetfajták: alanyos, határozós, jelzős szószerkezetek. A mellérendelő szószerkezetviszonyok: kapcsolatos, ellentétes, választó, következtető, magyarázó.

Az egyszerű mondat részei és szerkezetei. A mondat fő részei: az alany és az állítmány. Az alany fogalma, fajai. Az alany elmaradásának esetei. Az alany szófaja. Az állítmány fogalma, fajai. Az állítmány szófaja. Az alany és az állítmány egyeztetése. A mondat bővítő részei: a tárgy, a határozó, a jelző. A tárgy fogalma, fajai: iránytárgy, eredménytárgy; kettős tárgy, határozott és határozatlan tárgy; jelölt és jelöletlen tárgy, határozói értékű tárgy. A tárgy szófaja.A határozó fogalma, fajai. A határozók rendszere: helyhatározók, időhatározók, állapotféle határozók, módféle határozók, részeshatározók és állandó határozók. A határozók

háromirányúsága.A határozók szófaja.A jelző fogalma, fajai.Minőségjelző, mennyiségjelző, birtokos jelző és értelmező jelző.

Az összetett mondat. Az alárendelő összetett mondat. A főmondat és a mellékmondat. Kötőszók és utalószók az összetett mondatban. Az alárendelő összetett mondatok fajtái. Mondatrészkifejtő alárendelő összetett mondatok: állítmányi, alanyi, tárgyi, határozói, jelzői. Sajátos jelentéstartalmú alárendelő összetett mondatok: feltételes, hasonlító, megengedő, következményes. Az idézet. A függő és az egyenes idézet. Az idézet helyesírása. A mellérendelő összetett mondat.Kapcsolatos, ellentétes, választó, magyarázó és következtető mellérendelés.

A többszörösen összetett mondat. Csupa mellérendelő mondatból, alárendelő tagmondatból, vegyesen alá- és mellérendelő tagmondatokból álló többszörösen összetett mondatok.

A szórend.A hangsúly és a szórend összefüggése.A kötött és a szabad szórend.A szófajok szórendi kötöttsége.A szószerkezetek kötött szórendje.A nyomatékos és a nyomaték nélküli mondat szórendje.Egyenes, fordított és megszakított szórend.

Az írásjelek. A pont, a kérdőjel, a felkiáltójel, a kérdő- és felkiáltójel, a vessző, a kettőspont, a pontosvessző, a gondolatjel, a zárójel, az idézőjel, a kötőjel és a nagykötőjel használata.

Szövegtan

A szöveg meghatározása. A szövegösszefüggés (kontextus).Feliratszovegek és mondatszövegek.A szövegösszetartó erő (kohézió, koherencia).A szövegösszefüggés nyelvtani és jelentésbeli mutatója. A szöveg szerkezete: makro- és mikroszerkezet. A szövegszerkesztés. A témakijelölés és az anyaggyűjtés (jegyzetelés, cédulázás), az anyag elrendezése és megszövegezése. A megszövegezés, a szerkesztés főbb szabályai. A szövegfajták: elbeszélő, leíró, értekező (elemző-meggyőző), mozgósító (felhívó) közlésfajták. A jellemzés.A rögtönzött és megszerkesztett szövegek.A szöveg olvasása és kifejező felolvasása.

Stilisztika A stílus fogalma.A stilisztika.A stílus és a nyelvi stílus. A stílusérték: állandósult és alkalmi stílusérték. A stílusrétegek. Írott nyelvi stílusok: a tudományos, a publicisztikai, a hivatalos és szépirodalmi stilus. Beszélt nyelvi stílusok: a társalgási, az előadói és a szónoki stílus. Az érzelmi kifejezés stílusárnyalatai: nagyítás, túlzás, kicsinyítés, enyhítés. Eufemizmus és kakofemizmus.A művelt társalgási stílus követelményei. Stílusirányzatok.A képszerűség stíluseszközei.

Nyelvváltozatok

A nemzeti nyelv normatív változatai: irodalmi nyelv és köznyelv. Területi nyelvváltozatok: nyelvjárástípusok és helyi nyelvjárások. Társadalmi nyelvváltozatok: szaknyelv, hobbinyelv, életkori nyelvváltozatok, argó.

Általános ismeretek a nyelvről, a magyar nyelvről

A nyelv mint a gondolatokat kifejező jelek legfontosabb rendszere. Nyelv és gondolkodás. Nyelv és beszéd. A nyelv mint társadalmi jelenség. A nyelv összetevői. A jel és a jeltípusok. A nyelvi jelek. A nem nyelvi jelek. A metanyelv. A nyelv mint jelrendszer.

A nyelv a közlésfolyamatban. A közlésfolyamat (kommunikáció) tényezői. A kommunikáció funkciói.

Az anyanyelv. Az anyanyelv szerepe az ember életében, a társadalomban és a kommunikációban.

A nyelvek sokfélesége. A magyar nyelv helye a világ nyelvei között, a világ nyelveinek sorában. Azindoeurópai és az uráli, ill. finnugor nyelvcsalád. A finnugor nyelvrokonság elméletének hirdetői.Az őshaza helye. Nyelvrokonaink.

4. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ

Завдання співбесіди складається з 2-х теоретичних питань, кожне з яких оцінюється в діапазоні 0 – 45 балів, та 1-го практичного завдання, яке оцінюється від 0 – 30 балів. До отриманої суми балів додається ще 80 балів.

Таким чином, відповідь вступника оцінюється за шкалою від 0 до 200 балів і вираховується за формулою: 80 + Тз1 + Тз2+Пз.

При оцінюванні відповідей абітурієнта враховують такі моменти:

– обсяг і глибина знань;

– вміння критично і творчо розглянути програмний матеріал, робити самостійні логічні висновки;

– вміння чітко, точно й правильно давати відповідь на всі питання;

– рівень мовленнєвої та загальної культури, зокрема вживання слів відповідно до їх значення, володіння нормами літературної вимови та акцентуації, точність вживання граматичних форм, чистота мовлення, етика поведінки.

Визначення результату співбесіди з угорської мови здійснюється на основі схем нарахування балів за виконання завдань співбесіди, поданих в Критеріях оцінювання співбесіди з угорської мови. Вступник, який набрав менше 100 балів із вступного випробування, отримує оцінку «незадовільно».

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Бал / оцінка	**Характеристика підготовленості вступника**
0	Відсутнє знання основного програмного матеріалу; не володіє теоретичними знаннями зі шкільного курсу угорської мови.
01 – 15	Вступник виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань**.**
16 – 23	Вступник виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання, уміє виконувати завдання, передбачені програмою. Під час відповіді на теоретичні питання були допущені помилки.
24 – 30	Вступник виявив не цілком повне знання програмного матеріалу, не завжди успішно виконує передбачені програмою завдання, частково засвоїв основну літературу, не завжди здатний до їх самостійного доповнення і під час відповіді допускає деякі неточності.

31 – 40	Вступник вільно володіє знаннями з різних розділів шкільного курсу угорської мови, уміло використовує наукову термінологію, самостійно демонструє знання та робить висновки, дає правильні відповіді на теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу.
41 – 45	Вступник демонструє високий рівень знань матеріалу різних розділів шкільного курсу угорської мови, дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного та додаткового матеріалу**.**

6. ЛІТЕРАТУРНІ ДЖЕРЕЛА / РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА / ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ

Шкільні підручники з мови

1. Braun Éva–Zékány Krisztina–Burkus Kovács Erzsébet. Magyar nyelv. 5. oszt. Lviv: Szvit, 2013.
2. Braun Éva–Zékány Krisztina–Burkus Kovács Erzsébet. Magyar nyelv. 6. oszt. Lviv: Szvit, 2014.
3. Braun Éva–Zékány Krisztina–Burkus Kovács Erzsébet. Magyar nyelv. 7. oszt. Lviv: Szvit, 2015.
4. Kótyuk István. Magyar nyelv. 6. oszt. Csernyivci: Bukrek, 2006.
5. Kótyuk István. Magyar nyelv. 7. oszt. Csernyivci: Bukrek, 2007.
6. Kótyuk István. Magyar nyelv. 8. oszt. Csernyivci: Bukrek, 2008.
7. Lator Ilona.Magyar nyelv. 8. oszt. Lviv: Szvit, 2008.
8. Lator Ilona, Braun Éva. Magyar nyelv. 9. oszt. Lviv: Szvit, 2009.
9. Beregszászi Anikó. Magyar nyelv. 10. oszt. Csernyivci: Bukrek, 2010.
10. Beregszászi Anikó. Magyar nyelv. 11. oszt. Csernyivci: Bukrek, 2011.
11. Honti Mária – J. András Katalin. Magyar nyelv a gimnázium I. osztálya számára. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2001.
12. Honti Mária – J. András Katalin. Magyar nyelv a gimnázium II. osztálya számára. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2001.
13. Honti Mária – J. András Katalin. Magyar nyelv a gimnázium III. osztálya számára. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2001.
14. Honti Mária – J. András Katalin. Magyar nyelv a gimnázium IV. osztálya számára. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2001.
15. A magyar helyesírás szabályai. 12. Kiadás. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2015.
16. Magyar értelmező kéziszótár. Főszerk. Pusztai Ferenc. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2003.